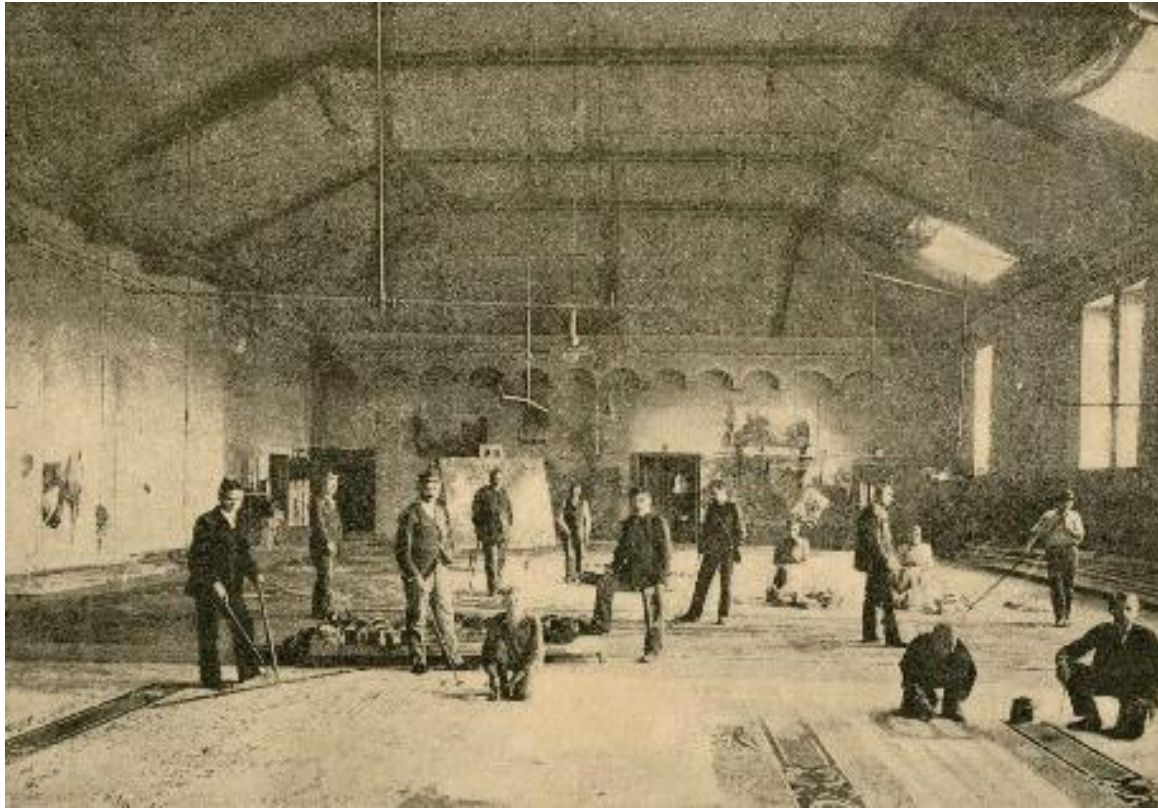

1. Kezdetek a historizmus szellemében és a technika bűvöletében

Spannraft Ágoston és Kéméndy Jenő

Spannraft Ágoston

HELY	SZÖVEG	KÉP	
1.1			
		Festőterem a Magyar Királyi Operaházban <i>[egész felületen hátulról megvilágított nagy kép]</i>	

1.2	Spannraft Ágoston (Cegléd, 1855 – Rákosszentmihály, 1910) Az első hazai díszlettervező. Pályáját a Nemzeti Színházban díszletfestőként kezdte, 1877-ben a színház hosszabb nyugat-európai tanulmányútra küldte. Visszatérte után 1881-1884 között a Nemzeti Színház, 1884-től az Operaház tervezője. 1880-ban alapított műtermében más színházaknak is készített díszleteket. Halála után a szintén Spannraft Ágoston nevet viselő fia vitte tovább a vállalkozást, ezért nem mindig könnyű eldönteni, egy adott terv melyikük keze munkája. Az Operaház megnyitása 1884 őszén hatalmas feladat elé állította Spannraftot és munkatársait: a korábban a Nemzeti Színházban játszott valamennyi műhöz az Operaház színpadának méretei és szerkezete miatt új díszleteket kellett készíteni. Így is átlag hetenként színre került egy-egy új produkció: az első évad végére 38 opera és 7 balett alkotta az Operaház repertoárját. Természetesen ekkor még igen sok, sokoldalúan bevethető ú.n. típusdíszletet alkalmaztak, melyeket több operához is fel lehetett használni.	 Spannraft Ágoston operaházi dolgozószobájában	
1.3	<i>„Az önálló magyar színházi, főként operai díszlettervezés története az ő működésével kezdődik.”</i> (Keresztury Dezső)	 Spannraft Ágoston műterme az Operaházban	TABLET Spannraft Ágoston az Operaház első évadának néhány előadásához készített tervei Spannraft díszletei a térbeliség hatására törekedtek. Az aprólékosan kidolgozott, művészi igénnyel megfestett díszletek az épületeket, a tereket tökéletes perspektívában jelenítették meg.

Erkel Ferenc: Bánk bán – a Tisza-parti jelenet
dísletterve, 1884

Meyerbeer: A próféta, 1885

Wagner: Tannhäuser – a II. felvonás dísletterve,
1885

Wagner: A Rajna kincse, 1889 – OSZK
Színháztörténeti Tár

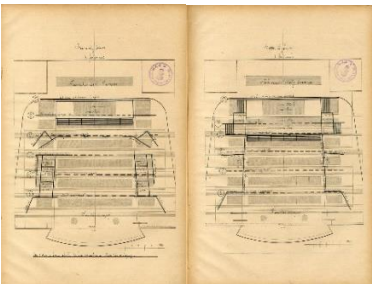

Verdi: Aida – az I. felvonás díszletterve, 1885

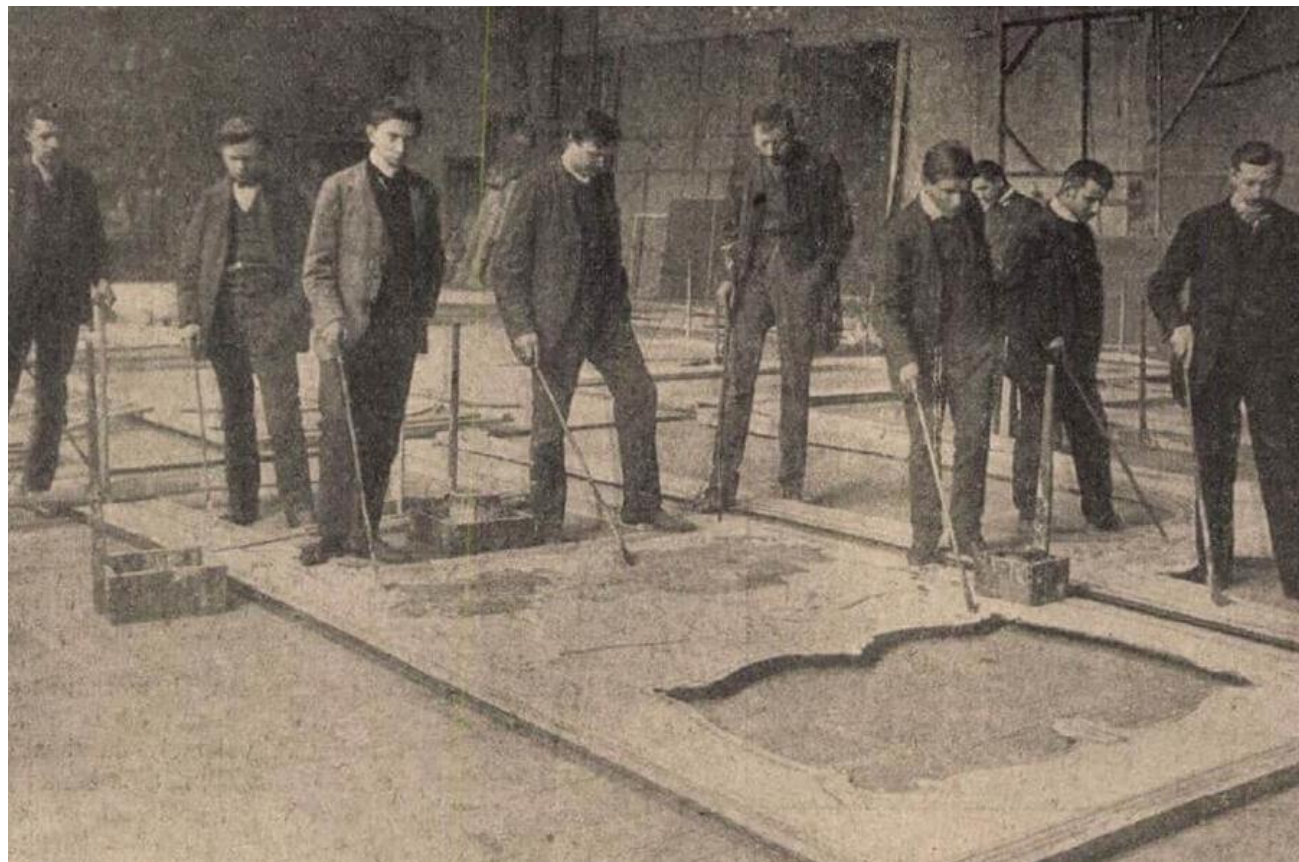

Verdi: Aida – a Nílus-parti jelenet díszletterve, 1885

			Verdi: Rigoletto – az I. felvonás díszletterve Giordano: André Chénier, 1893 – OSZK Színháztörténeti Tár
1.4	Az Operaház megnyitásának első éveiben bevett gyakorlat volt, hogy egy előadásban vegyesen használták más előadások díszleteit is.	 A Bánk bán 1884-es előadása első két felvonásának díszletezése különböző operák díszletelemeinek felhasználásával	MAKETT többrétegű „átrendezhető” makett rétegenként felhúzható/lecsúsztható dísztelelemek

1.7

Díszletfestő műhely az Operaházban 1880-as években
[egész felületen hátulról megvilágított nagy kép]

Kéméndy Jenő

1.5	„Istenem, mi mindent csinálhatnék én, ha lenne hozzá pénze az Operának!” (Kéméndy Jenő) „Sokszor megcsodáltam Kéméndy Jenőnek csodásan megfestett figurinjeit, de a ma szemével nézve a terveket, bizony nem voltak ezek minden esetben színpadszerűek. ... Jelmeztervezői éveim alatt sokszor kerültek eléem a jelmeztár elfeledett szekrényeiből: porosan, divatjamúltan, de még romjaikban is tiszteletet parancsolóan ezek a királyi származásukat letagadni nem tudó s nyilván nem is akaró luxusos, pazarló "Belle Epoque" elfeledett gyermekeiként.” (Márk Tivadar)	Kéméndy a díszletet diorámaként építette meg: az elől plasztikusan kidolgozott térelemek fokozatosan olvadtak bele a festett háttérbe. Goldmark: Götz von Berlichingen, 1902. díszlet-jelmez: Kéméndy Jenő Válogatás Kéméndy Jenő díszlet- és jelmezterveiből	
-----	--	---	--

			
1.6	Kéméndy Jenő (Szászváros, 1861 – Budapest, 1925) Az első kísérletező díszlet-és jelmeztervező. Pályáját festőként kezdte, müncheni évei után 1895-ben került Spannraft Ágoston mellé az Operaházhoz, ahol egészen haláláig szcenikai felügyelőként működött. Kéméndy rendkívül sokoldalú művész volt: az általa tervezett színpadképhez általában a jelmezeket is maga tervezte, valamint két „fantasztikus balett” és egy bábjáték szöveggönyve is tőle származik, s ezek színpadra állításában rendezőként és tervezőként is közreműködött. Szenvedélyesen érdekelte a technika: e téren számos újdonság fűződik a nevéhez, közülük a Rajna kincse sellőit mozgató szerkezete világszabadalom lett. Elméleti írásai is jelentősek, különösen <i>A huszadik század színpadja</i> (1907) c.	 Kéméndy müncheni műterme, 1888-89	

	tanulmánya, melyben a kulissza-színpad helyett a modern, sokoldalúan alakítható színpadtér és világítástechnika fontossága mellett érvel. Jelmeztervei a historizmus szellemében, alapos előtanulmányok után készültek. Díszletterveiből viszont csak igen kevés maradt fenn, így néhány egykorú színpadi fotóból alkothatunk csak képet munkásságáról.	 Kéméndy Jenő, 1925 <i>„Gyerekkorom óta rajzoltam és festettem ugyan, de soha nem hittem, hogy piktór legyen belőlem. Gépész akartam lenni, és egész életemben sajnálni fogom, hogy az nem lettem.”</i> (Kéméndy Jenő)	
1.8	<i>„Olyan nagyszerű szerkezetet talált ki, amely még a legügyetlenebb és legnehézkesebb énekesnőnek is lehetővé teszi, hogy — rövidebb-hosszabb ideig tartó gyakorlat után — tíz-tizenöt méteres magasságból, fejjel lefelé, a hátán fekve, vagy éppen bukfencet hányva ereszkedjék le, kezeit és lábait pedig éppen olyan szabadon mozgathassa, mint akár egy versenyző a vízben.”</i> (Vasadi Ottó, 1920) A Berlini Operaház azonnal átvette a Kéméndy-féle reptetőt, mely rövidesen világszabadalom lett	Wagner: A Rajna kincse, előjáték, Magyar Királyi Operaház, 1889(?) – OSZMI 	Sellők mozgatása makett-játék (három tárcsa segítségével a látogató mozgathatja a bábukat) A vitrin háttérben a tervrajz

A Rajna kincse sellőit mozgató szerkezet működés közben, 1907

A Rajna kincse sellőinek mozgatása, 1907 – OSZK Színháztörténeti Tár

Kéméndy Jenő az általa kitalált szerkezettel

